

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

De taxillatoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum Septimum

Et ad audiendum verborum dei: ad celebrandum missas et orationes pro viuis et defunctis: et ad excitandum deuotionem. Ideo ponunt singulis annis certam quantitatem ex qua reficiantur pauperes. Bonum est dummodo intentiones sint iuste et principaliter in deo fixae. Non tamen est licitum in forma negatiua, scilicet quod nullus recipiat nisi det tamen: sed in forma affirmatiua licet ut quicumque receptus fuerit dabit tamen. Et haec forma tutior est secundum vultum.

Quinto committitur simoniam iudices spirituales qui capiunt pecuniam pro absolutione ab excommunicatis quia pecuniam non debent accipere tanquam precium absolutionis: quia hoc esset simoniacum. Sed possunt accipere pecuniam in pena peccati vel culpe praecedentis pro qua quis fuit excommunicatus. Et dicunt doctores iuris quod excommunicatus absolui debet liberare et eo absoluto cogi potest ad satisfaciendum de pena. Sed ante non potest exigi curia nec pro illa fuerit excommunicatus. Sic intelligitur decretalem illam extra de simonia ad apostolicam et ad aures.

Sexto committitur simonia cum aliquis dat aliquid episcopo ordinanti ipsum et si aliter non esset ipsum ordinaturus, ut extra de elec. ca. significasti, et extra de simo. c. i. ubi dicitur. Sicut non debet episcopus manum quam imponit: ita nec minister vel notarius in ordinatione eius notam vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur et usu pallii seu cartis atque absque pastellis eum qui ordinatur omnino quid dare prohibemus. Haec ibi. Si tamen dat aliquid gratis potest recipere. Ideo dicitur Esa. xxxv. Beatissimus qui manus suas excutit ab omni munere. Non dicit solum a munere sed ab omni munere. Aliud est enim munus a manu: aliud ab obsequiis aliud a lingua. Munus a manu pecunia est. Munus ab obsequio est seruitus indebita impensus. Munus a lingua est fauor, ut patet, i. q. i. sunt nonnulli.

Septimo habet fieri cum aliquis facit pactum de spirituali vel spirituali annexo, ut extra de rerum pmi. ca. quesitum. Et faciunt illi sacerdotes qui fingunt aureas missas. b. Grego. Nam exigere aliquid pro missa dicenda cum absque ad hoc teneatur est simoniacum, ut patet, i. q. iij. c. vendentes. Si vero alias non tenent dicere et defuncti ei sumptus potest licite (non in precium missae

sed in signum ministerii sustentationis) aliquid accipere. Quia qui altari seruit: de altari viuunt. In omnibus his et similibus: puta in dicendo psalterium vel alias orationes si fiat sine pacto et pecunia non est principale motiuum: sed tamen secundarium. Sed ut per pecuniam incitet alium ad deuote orandum pro eo ut habeat vitam viuam: sicut ad faciendum anniuersarium et similia potest dare pecuniam et alii recipere. Sic etiam potest predicare primo et principaliter propter deum et ad edificationem proximi et ex consequenti potest petere sumptus vendiuiam. Octauo committitur simonia in venditione sacralium et ad sacra ordinata ut est aqua benedicta panis benedictus sepultura: haec enim vendi non potest sicut nec sacra, ut patet, i. q. i. cap. placuit, et ca. ad nram. Calix tamen vendi potest rone mere dummodo intentio solum ferat ad tempore non ad spirituale. Calix tamen non debet vendi laico nisi costat, ut patet, iij. q. ii. hoc ius quod correctum. Nono committitur simonia: cum sit transactio super spiritualibus, ut patet, ex. de transac. et c. constituitur, et c. super eo. Potest tamen fieri amicabile in his compositio secundum Bernardum super ca. super eo. An si res spiritualis petat tanquam beneficium non potest fieri super eo transactio secus si petat ut proprietatis, ut dicit Bernardus ibidem. Decimo committitur simonia: quando aliquis tali pacto offert bona sua ecclesie: ut ipsa bona in praebendam accipiat: secus est si pure propter deum dat sibi praebendam sine pacto. Si tamen est utrobique corrupta intentio erit utrobique simonia extra eo. ti. ca. Tua nos.

De taxillatoribus.

Nono peccant contra illud preceptum taxillatores et aleatores. Tales cum iudeis christum lapidant. De quibus Ioan. viii. Magna siquidem iniquitas impiorum quibus non sufficit per orationem verba crudelissima: sed etiam eorum manus preparent exacerbissima opera perpetrare. Ecce mansuetissime Iesu famam tuam iudeorum turbe et principes sacerdotum non tamen blasphemis maculare fastagebant veruetiam lapidibus eius vitam extinguere curabant, sicut Ioannes dicit. Tulerunt lapides iudei ut iacerent in eum. Et horum impietatum imitatores sunt aleatores: quorum opera neque nihil aliud sunt nisi

lapides quibus ipsum dominum Iesum lapidabant: et propter hoc congregatio ecclesia diaboli vocatur. Et distinguitur in triplex ministerium. Primum est inuentionis. Secundum est offensionis. Tertium obligationis. De quibus propheta. *Scilicet ecclesiam ecce primum malignantium: ecce secundum: et cum impijs non sedebo: ecce tertium.* Primum est inuentionis. De quo dicit *Isido.* lib. xviii. *Ethimo.* quod ludus aleae inuentus fuit a grecis in ocio troiani belli per quemdam militem alea dictum: et ab illo ludus nomen accepit. Sed verius est quod diabolus dicitur inuenisse illum ludum. Legitur quod quidam senator romanus lepra elephantina fuit infectus: qui desperatus dixit. *O deus si possem tibi facere tantam displicentiam: quantum mihi fecisti non obmitterem.* Cui mox diabolus aderat dicens. *Si deo vellet facere magnam displicentiam: deberet facere tabulam quadratam et tres lapides punctatos: ita quod in vno latere esset vnus punctus: et in alio latere duo: et in tertio tres: et in quarto quatuor: et sic de alijs.* Et sic quando proijcerent vnum punctum hoc deberent facere in contemptum vnus omnipotentis dei. Quando proijcerent duo puncta hoc deberent facere in contemptum christi et matris eius. Et quando tria: in contemptum sanctissime trinitatis. Et quando quatuor: in contemptum quatuor euangeliorum: et quinque in contemptum quinque vulnerum christi: et quando sex in contemptum sex operum misericordie: quando septem in contemptum septem donorum spiritus sancti et quando octo in contemptum octo beatitudinum: si noverim in contemptum sanctorum angelorum in noverim choros: si decem in contemptum decem preceptorum: si undecim in contemptum omnium sanctorum qui sunt in regno dei: si duodecim in contemptum. xij. apostolorum etc. Attendat ergo illi sceleratissimi taxillatores quanta committunt peccata mortalia: et qui sunt imitatores luciferi: qui est inuictor omnium malorum et conuocatis omnibus demonibus et clamantibus. *Placet.* constituamus ecclesiam sicut christus dicens. *Ego ero papa in damnationem animarum lusorum: et omnibus demonibus clamantibus.* *Placet nobis quod dicis.* Cardinales erunt omnes mali demones missi ad lu-

dum homines instigantes et specialiter mercatores tabulas scakaria et cartulas per mundum ad vendendum portantes. *Spalia* sunt castra dominorum et domus publice in quibus in diebus festiuis conueniunt et denarios subditis dant: ut offerant ad missam: et maxime in christi nativitate. *Ecclesie* sunt taberne leonibus et meretricibus plene. *Plebes* sunt lusores: plebani sunt tabernarii hac conditione adiuncta: quod nunquam predicationem vel missam audiant. *Leroferarii* sunt tenentes lumen ad ludendum: ut sic ludant in contumeliam dei. *Oratoria* sunt domus barbitorum et aliorum artificum. *His ecclesijs* dicit papa. i. *Lucifer* suis episcopis. *tubeo* procurari feruentiores concursus populorum qui sit in ecclesijs christi nostri aduersarij. *Secundo* disponamus ecclesiastica paramenta. *Altare* enim in mea ecclesia sunt tabularia et in latere sit quedam vacuitas ad ponendum reliquias. s. nummos sacrorum lusorum. *Missale* decium seu taxillum esse volo: et in tribus decijs sunt. xviii. littere seu note ad cantandum. *Calices* sunt crateres ad inebriandum gulam et guerram generantes patena sunt floreni. *Tertio* de ordine missae est disponendum. *Introitus* sit ipsa lusorum inductio et concordia ad ludendum. *Kyrieleison* pluries replicatum est lusorum contentio et litigium vnus dicit: sic fuit: alius dicit sic fuit. *Gloria* in excelsis sint execrande blasphemie contra deum et sanctos. *Dominus vobiscum:* quod fit versus occidentes est optatio perpetue damnationis. *Sic lucifer* cecidit de oriente. i. de celo empyreo in baratrum inferni. iuxta illud *Ezech.* *Quo* cecidit lucifer qui mane oriebar etc. *Oratio* est maledictio eterne damnationis. *Epistola* sic incipit. *Titivillus* apostolus princeps tenebrarum ad ebrios. *Fratres* estote ebrii. *Graduale* erit gradatim ruere in grauiora peccata. *Primum* est desiderium lucrandi. *Secundum* voluntas spoliandi. *Tertium* usura maxima. *Quartum* multitudo mendaciorum. *Quintum* blasphemie et periuriorum. *vi* de excel. pla. inter dilectos condempnatur quidam qui. xj. denarios. p. xij. commutauit in ludo. *Sextum* est scandalum insipientium. *Mat.* xviii. *Qui* scandalizauit

Preceptum Octauum

Erit vnū de pusillis istis zc. Septimū est cōceptus phibitionis ecclie qđ est pctm̄ inobedientie. Qđ aut̄ sint phibiti patet in. ca. clerici officia. z de vi. z ho. cle. z in. ca. honestate tali. ī textu z in glo. ff. de aleatoribus p̄ totū. In autem. de sanctissimis ep̄is. §. Interdicimus. ix. coll. Octauū est amissio tēporis. Nonū est homicidiū. Decimū est desperatio. Contigit em̄ in ciuitate mutine in Italia: qđ vnus tm̄ fuit desperat⁹ de perditione denarioꝝ qđ ter seipsum suspendit: sed in primis duabus vicibus per vicinos liberatus. In tertia vice damnatus. Secundus iussit vxorem z filios ire dormitum: z cōgregauit lignoz z straminū multitudinem: z incendit vt se z oia cremaret: sed auxilio vicinorū fuit liberatus. Tertius vero ascendit murū ciuitatis z affuit demō in spē grisonis: subito ducens eū in corpore z aia in baratrū inferni. Euangelium lutorum sint suspiria. Dñs vobiscū. Heu mihi qđ iaz perdidit. Hūc socius proficiat tibi. Offertorium sint oblationes denariorum: z sic de alijs.

ExPLICIT septimum preceptum.
INCIPIT octauum preceptum.

Non falsum te-

Non falsum testimonium dices. In precepto precedenti deus phibuit primo nocumētum esse inferendū in rebus tēporalib⁹ dicendo. Non furtum facies. Hunc in isto octauo precepto prohibet deus primo nocumētū esse inferendū in fama: qđ est maximum bonū hoīs: dicens. Non falsum testimonium dices. Neq; cōtra primū tuū neq; cōtra teipm̄. s̄m qđ dicit Aug. li. i. de ci. dei. c. ij. Sicut falsum inquit testimonium phibet cū vitaret dicendo falsum testimonium nō dices cōtra primū tuū: nec ideo tamen si aduersus seipm̄ qđ falsum testimonium dixerit ab hoc crimine se putauerit alienū. hec Aug. Sed s̄m eundez Aug. hīc phibet dñs om̄e nocumētū oris quo quis per falsitatē oris ledit primū. In secundo autē p̄cepto prohibet mendacij falsitas respectu dei: put cadit in ipso periurio: dicit san. Tho. se. se. q. vii. q. falsum testimonium

est semp peccatū aut mortale aut veniale. Nam habet triplicem deformitatem. Uno modo ex periurio: qđ testes nō admittunt nisi iurati: z hoc est semp pctm̄ mortale. Secundo est ibi violatio iusticie: z hoc mō est peccatū mortale in suo genere sicut z quelibet iniusticia. Tertio est ibi mendaciū qđ sp̄ est peccatū mortale aut veniale. P̄mo peccant cōtra illud p̄ceptū oēs illi qđ falsitatem cōmittunt in iudicio. s̄. Iudex falsam sententiam proferēdo. Actor false reum accusando. Testis falsum testimonium proferēdo. Aduocatus falsam sententiam defendēdo. P̄mo iudex falsam sententiam pferendo. Contra qđ Leui. xix. Nolite facere iniquū aliqd in iudicio. Deute. xxvij. Maledictus qui peruertit iudicium aduene pupilli z vidue. Acceperūt munera z puerterūt iudicia. i. Reg. viij. Iudex enim si bñ iudicat tenet locū dei: sed si male iudicat tenet locū diaboli. Iō p̄cipit iudicib⁹ ecclesiasticis. c. cū eter. de se. z re. iudi. li. vj. Laueāt ecclesiastici iudices z prudēter attendant vt in causaz p̄cessibus nūl vendicet odiū vel fauor vsurpet: timor exulet: premiū vel exultatio premij iusticiā non subuertat: sed statera gestat in manibus: lances appendant equo libramine: z in oibus que ī causis agēda fuerint p̄sertim in concipiendis sententijs z ferendis: pre oculis solū deū habeāt. Et infra. Si iudex ecclesiasticus ordinari⁹ vel delegatus cōtra cōsciam suā iustam in grauamen partis alterius in iudicio quicq; fecerit p̄ gratiaz. i. per preces vel sordes id est p̄ precū ab officio suo ē suspēsus. Et si ingerit se diuinis interim efficitur irregularis. A qua non pōt absolui nisi p̄ summum pōtificem. Hec ibi. Si enim iudex ex amore siue odio siue cupiditate siue alia causa iniusta iniquam tulerit sententiam tenetur p̄cesse ad omne interesse illi qui ex tali sententia lesus est: nisi forte posset inducere illum quo tulerit ad plenariā restitutionem faciēdam ei qui fuit lesus. vt patet. L. de pe. iudi. l. vi. z. xj. q. iij. quatuor. Et debet ei imponi grauissima penitentia: tanquaz pro grauissimo crimine. vt. xj. q. iij. quicūq;. ¶ Secundo peccant cōtra hoc actores reuz false inculando exēplo iudeo